

Elődeink

Az MKE 2009. évi vándorgyűlésének központi témája a tehetség-gondozás volt. A következő két tanulmány a Társadalomtudományi szekció és a Kovács Máté Alapítvány közös rendezvényén hangzott el 2009. július 10-én a Méliusz József Megyei Könyvtárban.

Kovács Máté és a tehetséggondozás

PATKÓSNÉ HANESZ Andrea

*„A tehetség az eredetiségből származik; ez pedig nem egyéb, mint a gondolkodás, látás, értelmezés és ítélet különleges módja.”
(Guy de Maupassant)¹*

Kovács Máté életpályája, sokoldalú szakmai tevékenysége során különös hangsúlyt kapott a tehetséggondozás kérdése. Diákként, majd szakemberként közvetlenül is átélhette a tehetség és tehetséggondozás előnyeit pl. a Collegium Hungaricum Szövetség ösztöndíjasaként, *Hankiss János* professzorral való kapcsolatában, a debreceni Nyári Egyetem szervezésekor, és ezeket megtapasztalva felismerte kiemelt jelentőségét. Ennek elméleti megfogalmazását követően mindenképpen reálisan és hatékonyan ültette át a gyakorlatba elképzeléseit.

Hazai és nemzetközi tapasztalatai hatással voltak ez irányú tevékenységének eredményeire, melyek munkásságának szinte minden területén kimutathatóak, így kezdetben a középiskolai tanárként vezetett önképzőkörök hatékony működésében is.

Kovács Máté **1931.** szeptember 1-jétől lett a Nyíregyházi Államilag Segélyezett Ágostai Hitvallású Evangélikus Kossuth Lajos Reálgimnázium helyettes tanára, ahol az első tanévben a nyíregyházi egyetemi és főiskolai hallgatók Szabolcs vezér bajtársi törzsének törzsfője volt.

Szervezett egy dísz- és egy kultúrtáborozást, ahol megnyitóbeszédet mondott, továbbá az iskola liceális előadásorozatában *Az írói egyéniség és a modern szépirodalom* címen tartott előadást.²

Az 1932/33-as tanévben, tanári feladatai ellátása mellett a VI. osztály főnöke, az ifjúsági könyvtár őre, tanárkari jegyző volt. Ekkor Kovács Máté Nyíregyháza város közönségének márciusi ünnepén beszédet mondott. A Szabolcs vármegyei Bessenyei Kör Arany-emlékűnnpén pedig *Arany János lelki fejlődése* című tanulmányát olvasta fel, a Bessenyei Kör liceális szakosztályában *A francia gótika remekei* című vetítettképes előadása volt. Az áprilisi szülői értekezleten *Hogyan tanuljunk?* címmel tartott szabadelőadást.³ Amint a témaválasztásokból is kitűnik, Kovács Máté már ekkor igyekezett olyan újszerű pedagógiai eszközöket bevonni munkájába, illetve hallgatóinak, tanítványainak olyan példákat felmutatni, amelyek segítségével a diákok hatékonyabban sajátíthatták el az ismereteket, könnyebben bontakoztathatták ki tehetségüket.

Az 1933/34. tanévben minden addiginál több közösségi feladatban vállalt szerepet: a nyíregyházi Rotary Club titkára, a debreceni Nyári Egyetemi tanfolyam titkára, a nyíregyházi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabolcs Vezér bajtársi törzsének törzsfője és a Szabolcsi Szemle szerkesztő bizottságának tagja volt. A felsoroltakon túl, kiemelkedik a Bessenyei Önképzőkör alapító társelnökéként 1933. szeptember 29-től végzett tevékenysége. Ekkorra már lehetővé vált, hogy a tanulók többsége egyéni hajlamainak megfelelően több körnek is a tagja legyen, és ezáltal a saját érdeklődési körének leginkább megfelelő tevékenységet végezhesen. Az önképzőköri rendezvényeken jellemzően beszédet, felolvasásokat, könyvismertetések tartottak, szavaltak, énekeltek.⁴

Átkerülve a Debreceni M. Kir. Állami Fazekas Mihály Gimnáziumba az 1935/36., majd 1936/37. tanévben tanári munkája mellett a Petőfi Önképzőkör vezetésével folytatta a tehetséges tanulók érvényesülésének támogatását. A rendes

üléseken komoly és víg szavaltatok, önálló irodalmi, zenei és természettudományi tanulmányok, eredeti versek és elbeszélések, valamint zeneszámok kerültek előadásra.

Kiadták az összesen hat számot megélt *Tavaszi* című ifjúsági folyóiratot, mely értekezéseket, elbeszéléseket, verseket, beszámolókat közölt, és sport rovata is volt. Pályatételeket írtak ki irodalmi, képzőművészeti, történelmi témákban.⁵ Az önképzőkör fejlődését mutatja, hogy a második tanévben a rendes üléseken túl nyilvános iskolai ünnepélyt is rendeztek. A mindennapokhoz kapcsolódó irodalmi, szociológiai, pedagógiai és honvédelmi kérdések hálás közönségre találtak. Különösen nagy volt az érdeklődés a nemzet sorskérdései iránt. A velük kapcsolatos tartalmas hozzászólások, viták változatossá és élénkké tették a kör életét. Továbbra is pályatételeket írtak ki, melynek tematikája a magyar irodalom, történelem, képzőművészeti témákon túl a vallásos tárgyú költeménnyel, Debrecen múltjáról szóló elbeszéléssel, német nyelvvél és fizikával is bővült.⁶

Kovács Máté és a tehetséggondozásban jelentős szerepet vállaló önképzőkörök kapcsolatának lezáró szakasza a Debreceni M. Kir. Középiszkolai Tanárképző Intézet Gyakorló Gimnáziumában **az 1941/42.** iskolai év volt, ahol az önképzőkör ülésein a korábbi évek munkájához hasonlóan szavaltatok, szabadelőadások, felolvasások, zenei előadások, írásbeli bírálatok hangzottak el.⁷ Kovács Máté több év távlatából, 1946-ban az önképzőkörök szerepét a köznevelési reform kapcsán a tehetséggondozással összefüggésben így értékelte:

„Az önképzőkör is azért alakult, mert az iskolában csak a régi irodalmat tanították, a tanulók viszont a korszerű új magyar irodalom iránt is érdeklődtek, s ezért csináltak önképzőkört, ahol olvashattak, ahol megismerkedhettek a modern írókkal is. Magát az iskolát kell olyanná alakítani, hogy a nevelés egész feladatát vállalhassa. Olyan iskolát kell alkotnunk, amely lehetővé teszi, hogy a tanulók kiválasztása elsősorban a tehetség szerint menjen végbe. A tanuló hajlama, képessége szerint lehetővé váljon az átmenet az

*iskolatípusok között. A tanulóknak biztosítsa az iskola mindazt, amit a társadalom és a tanuló elvár; és ami iránt a tanuló érdeklődést mutat.*⁸

Kiemelkedő jelentőségű, hogy fentebb említett többirányú tevékenysége mellett a – később ismertető – korabeli tehetségkutatás keretében időt és energiát szánt a tehetséges gyermekek felfedezésére a falusi és tanyasi iskolákban, hogy így biztosítsa továbbtanulásuk lehetőségét közép-, illetve felsőfokon.⁹

Kovács Mátét a tehetséggondozás témaköre nem csak pedagógusi pályája alatt foglalkoztatta, további munkája során is központi kérdés maradt, s intézményes keretek között a következő, jól behatárolható időszakban jelenik meg a legkövetlenebbül, mondhatni napi szinten.

A köznevelési reformban megjelenő oktatáspolitikai elgondolásai, a középiskolai és egyetemi tanári pályája, a Nyári Egyetem főtítkársága során szerzett tapasztalatok birtokában 1943. január 1-jei hatállyal került át a debreceni tankerületi főigazgatósághoz szakelődői teendők ellátására, majd ez év július 1-jétől az Országos Közoktatási Tanács ügyvezető igazgatója lett.

1945 tavaszán, amikor az Ideiglenes Nemzeti Kormány Debrecenből felköltözött Budapestre, és május 15-én az Országos Közoktatási Tanács működése megszűnt, Kovács Mátét gimnáziumi igazgatói minőségben osztották be a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium fogalmazói karába.¹⁰ Farkas László, a minisztérium jogi osztályának vezetője így emlékszik vissza erre az időszakra:

„Teleki Géza első ügybeosztása 1945. május 20-án jelent meg. 11 ügyosztály maradt, melyek közé tartozott az a nevelési osztály, amely a nevelés általános elvi kérdésével foglalkozott, továbbá az Országos Köznevelési Tanács ügyeivel, s a tehetséges gyermekek kiválasztásának irányításával, ami már Hóman idejében megindult, akkor ennek Szombatfalvy György lett a gazdája. A nemzetiségi elvi kérdések is ide tartoztak. Ennek az osztálynak Kovács Máté lett a vezetője, volt debreceni tanár, majd állami gimnáziumi igazgató. Ő nem a Teleki-féle debreceni minisztériummal jött fel, hanem már Szinyei-Merse Jenő

alatt be volt osztva az Országos Közoktatási Tanácsba. A nevelés elvi kérdéseiben nagyon otthonos, jó tanárnak és kiváló szervezőnek ismertem meg.”¹¹

Összefoglalva tehát, a III. nevelésügyi ügyosztály ekkor a következő területekért volt felelős: a nevelés és a nemzetiségi ügyek elvi kérdéseirért, a tankönyvek felülvizsgálatáért, nevelők átképzéséért, reformok előkészítéséért, az Országos Köznevelési Tanács ügyeiért, tehetséges gyerekek kiválasztásának irányításáért, a köznevelésre vonatkozó adatok gyűjtéséért.¹²

Ahhoz, hogy Kovács Máténak a tehetséggondozásban vállalt áldozatos szerepét még inkább érzékelni lehessen, röviden felvázolom a magyar tehetséggondozás történetét.

A hazai tehetségvédelem első, megalapozó szakasza 1903-ban kezdődött el, amikor Nagy László gyermekpszichológus megalapította a Gyermektanulmányi Bizottságot. Jelentős tevékenysége nyomán folyóiratok, cikkek, konferenciák, tanulmányok sora indult el a gyerekek vizsgálataival, neveléslélektani kutatásaival összefüggésben. Ezt a szakaszt Nagy László 1931-ben bekövetkezett halála zárta le. Személye azért is jelentős, mert Kovács Máté a tehetséggondozás és az 1945 előtti köznevelésről szóló áttekintésében mintaként Nagy László munkásságát emeli ki.¹³ A második szakasz 1935 és 1948 közé tehető, amikor 1935-ben a sárospataki gimnáziumban indult meg az a kezdeményezés, melynek célja az volt, hogy egy bizonyos közegeben megtörténjen a potenciális tehetségek felkutatása, a tehetség-ígéretes korszerű diagnosztikai módszerekkel történő megvizsgálása, szelektálása, a tehetségnevelő módszerek kidolgozása és alkalmazása, a szükséges anyagi alap előteremtése és kollégiumi elhelyezése. Az akkori sárospataki gimnáziumi nevelés számára jelentős ösztöndíjak álltak rendelkezésre, ám ezeket csak olyan tanulók kaphatták, akik előzőleg gimnáziumi tanulmányi eredményükkel és magatartásukkal bizonyították, hogy érdemesek a támogatásra. A falusi és tanyai szegényparasztság gyermekei azonban, ha még olyan tehetségek voltak is, nem kerülhettek be a gimnázium első osztályába,

mert ezek a családok még a viszonylag előnyös oktatási költségeket sem voltak képesek előteremteni. Csak 1934-ben tudatosult, hogy a falvak legtehetségesebb szegény sorsú gyermekei számára is meg kell teremteni a gimnáziumba jutás lehetőségét. Ennek érdekében a tanítóképző főiskola vezetősége új, speciális célú ösztöndíjalapot létesített. 1935 szeptemberében a tanári kar megtartotta az első tehetségvizsgát, s ezzel megkezdődött a hazai tehetségvédő mozgalom második szakasza, amely fokozatosan más református gimnáziumokban is megjelent, majd ebből nőtt ki 1941-ben az Országos Magyar Falusi Tehetségmentés intézménye.

Ettől fogva, 1941-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium iskolapolitikájának szerves része lett a tehetségvédelem, melynek szervező alakja a már említett Szombatfalvy György, aki a *Társadalomtudomány* című folyóirat főszerkesztője, a Minisztériumhoz beosztott gimnáziumi igazgató volt. A programhoz kötődő rendelet 1941. szeptember 9-én jelent meg (57.436/1941. V. K. M.).

Ez a Hóman-féle rendelet úgy intézkedett, hogy az állami, királyi katolikus, községi, izraelita felekezeti, társulati és magánjellelű fiú- és leánygimnáziumok nyilvános és magántanulóitól a tehetséges falusi szegény tanulók gimnáziumi iskoláztatásának előmozdítására bizonyos járulékokat szedjenek, s az így begyűlt összeget az előző évben létesített Horthy Miklós-ösztöndíjalapnak fizessék be, amely ösztöndíj- és nevelési alapként szerepelt.¹⁴ Hóman a tehetségek, s ezen belül a népi tehetségek támogatására törekedett. Ugyancsak ebben az évben megtörtént az *Országos Tehetségkutató Intéző Bizottság* felállítása is. Ez évente 600 tehetséges, de szegény sorsú falusi gyermek ingyenes középiskolai beiskolázását támogatta.¹⁵

A sikeres tehetségvizsgálat után, 1942 ősztől a falusi szegény gyerekek már intézményi keretek között kerülhettek a gimnáziumba, ahol tovább tanulhattak, és internátusbeli elhelyezésükről az állam gondoskodott.¹⁶

Az 1942/43. évtől kezdve versenyvizsgálatokat

tartottak, s a területi hovatartozást figyelembe véve a minisztérium osztotta szét a vizsgát sikeresen kiállt tanulókat a nevelésükkel megbízott iskolába.¹⁷

A jellem megítélése a versenyvizsgán két szempontból volt fontos: egyrészt pszichológiai jellemként (a bevéselt lelki jegyek vizsgálata), másrészt az egyén etikai irányultságát, morális beállítódását vizsgálták.¹⁸ Ennek lépései a következők voltak:

– A kérdőív a „*Bejelentés a képességvizsgálatra*” címet viselte. Ez nagyon részletgazdag, előzetes jellemzést adott a tanulóról. A tanítók töltötték ki a jelentkezési lap személyiség leírására vonatkozó adatait, mely először az általános adatokat, családi körülményeket, a tanuló tanulmányi eredményeit tükrözte. Elemzési szempont volt a gyermek továbbtanulási szándéka, a szülők segítségének formái, az, hogy milyen pályára volna kedve, mit tesz szabad idejében. Jellemezni kellett továbbá egyéni képességét, tehetségét, olvasási szokásait, jellemző tulajdonságait: fellépését, mozgását, érintkezését, vérmérsékletét, alaphangulatát, felfogását, figyelmét, emlékezését, gondolkodását, akaratát, egyéniségének alapvető jegyeit, képzelő erejét, munkakészségét, megbízhatóságát, rendszeretét, tisztaság iránti hajlamát, kezűgyességét, rossz szokásait, fogyatékoságát. Az orvos által kitöltendő adatok a külső megjelenésre, egészségi állapotára vonatkoztak.¹⁹

– A következő lépés a tanulók írásának elemzése volt, a házi dolgozatok alapján – ami elárulja a külső rendet, a tisztaságra, helyes tagolásra való törekvést. Ez lehet ösztönös vagy szoktatott. Utalhat benső rendezettségre, világos, áttekinthető egyéniséget sejtet. A másik szempont a tartalom volt, mely lehetett, pl. a legjobb barátról, olvasmányélményről készített dolgozat.²⁰ Rajzfeladat is volt különböző témákban. Külön írásos próbákat is tartottak. Ezek után a gyerekek személyesen megjelentek, majd a szóbeli vizsgán két részből álló feladat volt, az egyik egy vers felolvasása, a másik két velős mondás megértése.²¹

A tehetségesnek látszó gyermeket – a népiskola V. vagy VI. osztályából – a tanítója terjesztette fel megfelelő bizonyítékokkal (az előbb ismertetett kérdőív alapján) a versenyvizsgára történő behívás végett a tankerületi főigazgatóhoz, aki a vizsgázókat elosztotta a vizsgáztatásra kijelölt gimnáziumok között. A vizsgára hívást a gimnáziumok tették, előzetes szűrés után. Amennyiben szükség volt rá, a behívottak útiköltségét az alap megtérítette, elhelyezésükről is gondoskodott. Sok helyen a vendéglátó iskola élelemmel látta el őket.

A vizsgáztató tanárokat külön tanfolyamokon képezték ki a vizsgálat módszereinek és az eredmények értékelésének ismeretére. A vizsga nem az elraktározott tudást állapította meg, hanem a képességeket.

„A gyermek teljesen a maga képességeire van utalva: életében először kell éreznie, hogy sorsának irányítása a saját tehetségétől függ.”²²

Kovács Máté a minisztériumban közvetlenül találkozott a tehetségek problémájával, hiszen a beérkezett kérelmek és értékelések alapján történt a támogatás odaítélése. A tehetséges gyermekek kéziratos anyagaiban jól látható, hogy azokat ő látta el kézjeggyel. Ez azt mutatja, hogy egyenként elemezhetette, gondolhatta át a különböző helyről érkező, különböző megrázó sorsú gyermekek adatait, a társadalom mély problémáit. A véleményezés során mindig kitért arra, hogy a tanuló pályájának, eredményeinek alakulásáról tájékoztassák. Ez is mutatja, hogy nem az egyedi-egyszeri eset érdekelt, hanem az emberek és életpályájuk alakulása.²³

Kovács Máté a háború utáni évek demokratikus művelődéspolitikájának és köznevelésének kialakításában is jelentős szerepet vállalt. E téren megjelenő írásai egyaránt tükrözik a tehetség helyzetével kapcsolatos megállapításait és kritikáit.

Az ebben az időszakban, 1945-ben elkészített *A magyar köznevelés korszerű kifejlesztésének tervében* is jól látszik művelődéspolitikai koncepciója. Megállapítása szerint égetővé vált a köznevelés megreformálása, melyben pedagó-

gusoknak és állami szakembereknek egyaránt részt kell vennie.²⁴

Úgy látta, hogy a magyar szellemi, társadalmi és gazdasági élet tervszerű megújulásából ez a törekvés nem maradhat ki. A köznevelés szerte elavult, korszerűtlen, melyet az előző több évtizedes iskola- és kultúrpolitikai gondolkodásmód és szemlélet következményének tartott. A fő hibák pedig, az esélyegyenlőtlenségben, a köznevelés céljában, szervezeti felépítésében, a módszerekben és taneszközökben, a tanulók közösségi életében, a tehetség kiválasztásában, érvényesülésében és a nevelőképzésben rejlettek, de hiányos volt a tanulók személyiségének alaposabb ismerete is.

Hiányolta továbbá a munkásság és parasztság intézményes és szakszerű hivatásra való nevelését a munka minőségének és mennyiségének emelése érdekében.

A felvetett problémák megoldásában két szempont vezérelte: az egyetemes magyar érdekek szolgálata és a közösségi gondolkodás előtérbe helyezése. Úgy vélte, hogy a köznevelésben erős a széttagoltság (óvoda, népiskola, alsó-középfokú szakoktatás, általánosan művelő iskolázás, főiskola, egyetem, felnőttek oktatása, nevelése), ezért ezek a kultúrát terjesztő intézmények öncélúak lettek. Nehézzé vált a tudatosuló hajlam, és képesség szerint való pályaválasztás is. Mindez a közös kulturális elszigetelődés a társadalom lelki széttagoltságához vezetett. Kovács Máté megközelítése alapján a köznevelés korszerűsítésének alapvető kritériuma az, hogy demokráciára épülhessen, valamint a kiválasztás és érvényesülés mértéke a hajlam és a képesség legyen.²⁵

1945 novemberében készített jelentésében a tehetséggondozással kapcsolatosan így összegezte a VKM nevelési ügyosztálya eddigi fontosabb munkáját: *„A tehetséges tanulók országos versenyvizsgáját az idei tanév elején is megtartottuk és a tehetségesnek mutatkozókat igyekeztünk úgy gondozásba venni, hogy tanulmányaikat eredményesen folytathassák. A kiválasztás és gondozás nagyarányú kifejlesztését neveléspolitikánk egyik alaptételévé kellene tennünk.”*

A kialakulóban levő vagy tervbe vett fontosabb munkálatok között kijelölte a tehetségkiválasztás és -gondozás továbbfejlesztését, egyrészt a kiválasztás módszereinek a magyar lelkület igényeihez való fokozottabb alkalmazásával, másrészt a megfelelő tehetségek internátusi elhelyezésével, könyv és ruhasegéllyel való támogatásával, végül a valamilyen irányban rendkívül tehetségesek különleges kiképzésével.²⁶

Köznevelési reform koncepciójában, a demokratikus nevelés híveként az iskolaszervezet átalakításának lehetőségét abban látta, ha az arra való emberek a nekik megfelelő helyre jutnak, és az egyes iskolák között átmenetek vannak. Mindenki végezhesse el a neki legmegfelelőbb iskolát, és szerezhesse meg a részére legmegfelelőbb képesítést függetlenül attól, hogy milyen társadalmi és vagyoni viszonyok között él. A mozaikszerűen egymás mellett álló iskolatípusokat egységes rendszerben kell összefogni, és a magyar lélek sajátosságainak megfelelően kell kiépíteni.

Demokratikus lesz a köznevelés – vallja –, ha meg tudja szüntetni a legnagyobb igazságtalanságot, a kultúra értékeinek igazságtalan elosztását, vagyis ha mindenkinek egyformán lehetővé teszi, hogy az emberi kultúra értékeiből annyit éljen át, annyit tegyen magáévá, amennyit tehetsége és szorgalma szerint magának meg tud belőle hódítani, illetve ha lehetővé teszi, hogy a folytonos kiválasztás, a folytonos versenyezés beiktatásával mindig az értékesebb, tehetségesebb ember jusson előre.

Hangsúlyozta, hogy az előhaladás, a kiválasztás mértéke a tehetség, vagyis az állandó versenyvizsgálás bevezetése. Ez nemcsak azért volt fontos, hogy a megfelelő magasabb műveltséget kívánó hivatásokra a szellemileg legalkalmasabbakat választhassák ki, hanem azért is, hogy a tehetséges tanulókat az eddiginél alaposabb felkészültségre, nagyobb elmélyedésre készítethessék. Szavait tovább idézve: mai iskolázásunk az átlagosak iskolája. A tehetségesek rendszerint unják az egy helyben topogást, és nem szereznek olyan felkészültséget, nem nyújtanak olyan teljesítményt, mint amelyet tehetségüknél fogva

követelnénk tőlük. Döntő fontosságú az is, hogy a tanulók már az iskolában megtanulják, átéljék, megszokják a demokrácia élet eszményeit és életgyakorlatát.²⁷

„A legelső követelmény, hogy mindenki, minden tanuló olyan képzést kapjon, amelyik lehetővé teszi, hogy az életben a maga adottságainak, képességeinek megfelelő munkahelyet betölthessen és amely azért fontos, mert az iskola egyre nagyobb szerepet vállal a nevelésben. Tudjuk, hogy régebben a társadalom végezte el a nevelés legnagyobb részét. Az iskola átvállalja a társadalom nevelő tevékenységét. A másik követelmény, hogy a tanuló az egész magyar társadalomból rekrutálódjék.”

Az iskolának a nevelés egész feladatát vállalnia kell. Tehát a tanulót minden tekintetben egész emberré kell emelnie.²⁸ A tehetség érvényesülésében fontosnak tartotta még a tehetséges írók, költők, képző-és zeneművészek anyagi biztonságának megteremtését, és javasolta a kandidátusi intézmény meghonosítását is.²⁹

A fent ismertetett időszakban kialakult gondolatvilága, munkafelfogása, szervezőképessége tükröződik a későbbi időszakokban is: gondoljunk szerepére a könyvtárügy egységének kialakításában, a könyvtárosképzés megszervezésében, a hallgatói, munkatársi kapcsolatok alakulásában, valamint a kutatói munka ösztönzésében.

Szakmailag jól felkészült, komoly hivatástudattal és művelődéspolitikai szemlélettel rendelkező könyvtárosok kerültek ki mind munkatársai közül, mind pedig a megfelelő képzési struktúra elsajátítása után, akik a magyar művelődésügy, könyvtárügy és a kulturális élet más területén álltak helyt.³⁰

Kiemelhető tevékenységei közül az, hogy egyetemi tanszékvezetőként 1963-tól már jól láthatók voltak szervezőképességének hatásai, valamint arra irányuló törekvései, hogy a tehetséges fiataloknak lehetőséget biztosítson a kibontakozásra. (Ebben az évben jelent meg többek között a Könyvtárosban a *Könyvtáros hallgatók írják* c. rovat, amely a hallgatók könyvtári gyakorlaton szerzett tapasztalatait rögzítette.)

A másik jelentős eredmény, hogy megindulnak a könyvtártudományi kutatások, amelyet a könyvtárosok egyre növekedő önállósággal végezhetnek. Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács könyvtártudományi és kiadványi szakbizottsága pályatételeket jelölt ki az országos kutatási terven belül és ezekre a témákra pályázatokat írtak ki. Megerősödött ezáltal a kutatómunka igénye, amely egyetemi-akadémiai színvonalon folyt, és a legaktuálisabb eredmények kerültek be az egyetemi oktatásba is. Kovács Máté aktívan foglalkozott a tanszéken végzett hallgatók helyzetével, egyetem utáni sorsával. Rendszeresen érdeklődött a hallgatók karrierje és szakmai tapasztalatai iránt.³¹ Számon tartotta az üres könyvtárosi álláshelyeket, és mindig átgondolva, megfelelő hallgatót javasolt az állás betöltésére. Ugyanakkor a hallgatók igényeit is felmérte, feljegyezte, és támogatta őket elhelyezkedésükben. Mindezekről a professzor jegyzetei is tanúskodnak.³²

Köznevelési reformkoncepciójának középpontjában álló alap gondolat egész életpályáján meghatározó maradt. („*Ha egy élethivatásra jogot adó oklevelet adunk ki, akkor erre megfelelő felkészültséget is kell adni.*”³³) Tudatosan gondolkodott egy életpályában, annak nemcsak egy adott pillanatnyi kivetített szakaszát tekintette alapul, hanem (mai szóval élve) kész stratégiát állított fel. Ez tette őt naggyá.

Irodalom

- 1 Citatum: idézetek <<http://www.citatum.hu/kereso.php?kereses=tehets%E9g&lap=3>> [2009. 07. 01.]
- 2 A Nyíregyházi Államilag Segélyezett Ág. Hitv. Ev. Kossuth Lajos Reálgymnázium 71. évi értesítője az 1931-32. évről : Debreceni Tankerület : 1931/32. tanév. Szerk.: Zwick Vilmos. Nyíregyháza : Burger Béla Könyvnyomda, 1932. 26., 29., 31. p.
- 3 A Nyíregyházi Ág. H. Ev. Kossuth Lajos-Reálgymnázium 72. évi értesítője : Debreceni Tankerület : 1932/33. tanév. Szerk.: Zsolnai (Zwick) Vilmos. Nyíregyháza : Klafter Ignác Könyvnyomda, 1933. 12., 16., 22. p.
- 4 A Nyíregyházi Ág. H. Ev. Kossuth Lajos-Reálgymnázium 73. évi értesítője : Debreceni Tankerület : 1933/34. tanév. Szerk.: Zsolnai Vilmos. Nyíregyháza : Klafter Ignác Könyvnyomda, 1934. 22., 60–62. p.
- 5 A Debreceni M. Kir. Állami Fazekas Mihály Gimnázium Hatvanharmadik Értesítője az 1935-36. iskolai évről : Debreceni Tankerület. Közzétette: Úr Márton. Debrecen : Városi Ny., 1936. 37–38. p.
- 6 A Debreceni M. Kir. Állami Fazekas Mihály Gimnázium Hatvanegyedik Értesítője az 1936/37. iskolai évről : Debreceni Tankerület. Közzétette: Úr Márton. Debrecen : Városi Ny., 1937. 36–37. p.
- 7 A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának Évkönyve az 1941–42. iskolai évről. Közzétette: Jausz Béla. Debrecen : Intézet Igazgatósága, 1942. 44. p.
- 8 Országos Széchényi Könyvtár (később OSZK) Fond 210/22/8
- 9 FÜLÖP Géza: Kovács Máté pályája, művelődés- és könyvtárpolitikai tevékenysége. In: Kovács Máté emlékkönyv. Szerk.: Szelle Béla. Budapest : Magyar Könyvtárosok Egyesülete, 1983. 7. p.
- 10 BÉNYEI Miklós: Kovács Máté, az államtitkár. = Könyvtári Figyelő, 52. évf. 2. sz. (2006) 279. p.
- 11 FARKAS László: Hómantól Ortutayig : történelmi évek egy magyar minisztériumban : 1934–1949. Szerk.: Varga Domokos. Budapest : OPKM, 2002. 68–69. p.
- 12 WELKER Ottó: A művelődésügyet irányító minisztériumok szervezete, ügybeosztása és vezető tisztviselői : 1945–1984. Budapest, 1984. 3. p.
- 13 OSZK Fond 210/22/45
- 14 HARSÁNYI István: Az iskolai tehetséggondozás története Magyarországon. In: Tehetséggondozás az iskolában : pedagógiai és pszichológiai tanulmányok a tehetséges tanulók felismeréséről és képzéséről. Szerk.: Ranschburg Jenő. Budapest : Tankönyvkiadó, 1989. 314–332. p.
- 15 ROMSICS Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest : Osiris, 1999. A Horthy-korszak, Az oktatás. 184–185. p.
- 16 Magyar Országos Levéltár, Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium iratai (később MOL) XIX-I-1-j
- 17 HARSÁNYI István: Az iskolai tehetséggondozás története Magyarországon. In: Tehetséggondozás az iskolában : pedagógiai és pszichológiai tanulmányok a tehetséges tanu-

- lók felismeréséről és képzéséről. Szerk.: Ranschburg Jenő. Budapest : Tankönyvkiadó, 1989. 332. p.
- 18 CSORBA Zoltán: A jellem megítélése a versenyvizsgán. = Társadalomtudomány, 1942. 2. sz. 259. p.
- 19 MOL XIX-I-1-j
- 20 CSORBA Zoltán: A jellem megítélése a versenyvizsgán. = Társadalomtudomány, 1942. 2. sz. 260. p.
- 21 MOL XIX-I-1-j
- 22 SZONDY György: Tehetségmentés. = Magyar Lélek, 1943. 5. sz. 195–199. p.
- 23 MOL XIX-I-1-j
- 24 HORVÁTH Márton: Kovács Máté művelődéspolitikai tevékenysége a koalíció időszakában. In: Kovács Máté emlékkönyv. Szerk.: Szelle Béla. Budapest : Magyar Könyvtárosok Egyesülete, 1983. 20–21. p.
- 25 KOVÁCS Máté: A magyar köznevelés korszerű újjászervezésének fő kérdései. = Köznevelés, 1945. 1-2. sz. 6–7. p.
- 26 OSZK Fond 210/11/34
- 27 OSZK Fond 210/22/6 ; OSZK Fond 210/22/7
- 28 OSZK Fond 210/22/8
- 29 BÉNYEI Miklós: Kovács Máté, az államtitkár. =Könyvtári Figyelő, 52. évf. 2. sz. (2006) 282. p
- 30 FÜLÖP Géza: Kovács Máté pályája, művelődés- és könyvtárpolitikai tevékenysége. In: Kovács Máté emlékkönyv. Szerk.: Szelle Béla. Budapest : Magyar Könyvtárosok Egyesülete, 1983. 13. p.
- 31 SEBESTYÉN György: Az egyetemi könyvtárosképzés ötven éve : az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének rövid története. Budapest : ELTE Eötvös Kiadó, 2001. 91–92., 96. p.
- 32 OSZK Fond 210/117/1-10
- 33 OSZK Fond 210/22/8

Az OECD ALL felmérés szerint a magyar nők képességei mindenben jók

Az OECD ALL (Adult Literacy and Lifeskill) 11 ország 16-65 év közötti lakosára irányuló felmérés, mely a megkérdezettek iskolai végzettségétől függetlenül négy kompetencia területet vizsgált: az olvasási és szövegértési készséget, a számolási készséget, az általános problémamegoldási készséget, ill. az info-kommunikációs készséget. Az eredmények feldolgozása még tart, várhatóan az év második felében jelennek meg a részletes adatok a Kanadai Statisztikai Hivatal feldolgozásában, de részadatok már tudhatók. Ezek szerint javult a magyarok problémamegoldó képessége; és a tíz évvel korábbi vizsgálathoz képest fejlődöttünk az olvasás és szövegértés területén. Meglepetés, hogy a magyar nők minden szinten jobbak voltak a magyar férfiaknál, beleértve a számolást is.

Szép Magyar Könyv

A Szép Magyar Könyv 2009 verseny zsűrijének döntése szerint az OSZK Kossuth kiadóval közösen kiadott kötetei közül az alábbiak nyertek oklevelet:

- ismeretterjesztő kategóriában: Plihál Katalin: Magyarország legszebb térképei 1528–1895.
- tudományos művek, szakkönyvek, felsőoktatási kiadványok kategóriában: Boka László – Ferenczyné Wendelin Lídia (szerk.): Gyűjtők és gyűjtemények.
- Miniszterelnöki különdíjat nyert: Plihál Katalin: Magyarország legszebb térképei 1528-1895.

A Magyarország legszebb térképei könyv díjait a szerző, Plihál Katalin és a tervező, Kemény Zoltán, a Gyűjtők és gyűjtemények kötet díját pedig a tervező, Badics Ilona vehette át az Ünnepi Könyvhét nyitónapján, 2010. június 3-án.

(OSZK-lista, 2010. jún. Boka László tájékoztatása alapján)